

ПІДБУРЮВАННЯ ДО ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

*Кулик Л.М., доцент кафедри кримінального права та кримінології ОДУВС, к.ю.н., доцент
Самар В.О., слухач магістратури ОДУВС*

Відповідно до положення ч. 4 ст. 27 Кримінального кодексу України підбурювачем є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину. Згідно з визначенням ознак співучасті у ст. 26, очевидно, що підбурювач повинен бути суб'єктом злочину, тобто фізичною, осудною особою законодавчо встановленого віку, яка схилиє іншого співучасника до вчинення злочину.

Не зовсім зрозумілою є позиція законодавства при редакційному визначенні «іншого співучасника», адже у самому законі допускаються уточнення щодо множини. Тому видається необхідним доповнити редакцію ч. 4 ст. 27: «іншого співучасника(співучасників)». Логіку законодавця можна пояснити лише тим, що достатньо довести, схилення підбурювачем до вчинення злочину хоча б одного зі співучасників, який є суб'єктом злочину.

Це викликано тим, що підбурювання є однією з найважче доказуваних форм прояву співучасті. На практиці притягти підбурювача до кримінальної відповідальності можливо лише за наявності прямих доказів, як правило це аудіо-або відеозаписи чи докази, що взяті з інших матеріальних носіїв. Тому виявлення особи підбурювача далеко не завжди означає його притягнення до відповідальності.

Закон про кримінальну відповідальність у ч. 4 ст. 27 визначає такі способи схилення іншого співучасника до вчинення злочину:

- 1) умовляння;
- 2) підкуп;
- 3) погроза;
- 4) примус;
- 5) схилення іншим чином.

Під умовлянням прийнято розуміти багаторазове чи одноразове прохання (переконання) іншого співучасника вчинити злочин.

Підкуп може полягати у наданні або обіцянці надання іншому співучасникові матеріальної або іншої корисливої вигоди за умови вчинення ним злочину.

Погроза є різновидом психічного насильства, яке передбачає залякування іншого співучасника заподіянням фізичної, матеріальної, моральної або іншої шкоди у разі відмови від вчинення ним злочину.

Примус може полягати у вимаганні від іншого співучасника вчинення злочину шляхом заподіяння тілесних ушкоджень, застосування іншого насильства, пошкодження належного їй чи її близьким майна, розповсюдження певної інформації про таку особу або її близьких родичів(наприклад, таємниця усиновлення), яку вона бажала зберегти в таємниці, тощо.

Поняття «схилення іншим чином», на нашу думку, включає у собі усе інше, не конкретизоване попередніми способами, але наслідком якого має бути вчинення іншим співучасником злочину.

Словники української мови тлумачать лише поняття «підбурювати»:

- 1) Розмовами спонукати кого-небудь до якихось дій, вчинків;
- 2) Підсилювати, стимулювати яку-небудь дію, якийсь вчинок (переважно негативно впливаючи на когось);
- 3) Викликати в кого-небудь бажання виконати яку-небудь дію, заохочувати до якогось вчинку [1, 401].

Інтернет-ресурс АБВУД Lingo поняття «підбурювати» розкриває через наступне: діючи на почуття, збуджуючи, розпалюючи, збурити, підбивати, підводити, підвести, провокувати, направляти, під'южувати, інспірувати, цькувати, нацьковувати, ворохобити (підбурювати до бунту).

Вбачається, що ні класичне тлумачення, ні поширене в мережі Інтернет не пов'язує підбурювання з насильницьким впливом на особу, яку підбурюють.

При наданні кримінально-правової характеристики таких способів підбурювання як погроза та примус такий вплив визначено у сучасних навчальних та наукових джерелах.

У зв'язку з викладеним виникає питання про суперечливість цих способів підбурювання суб'єктивним ознакам співучасті у злочині, одна з яких – бажання або свідоме допущення настання єдиного злочинного результату. [2, 153-154]. Вважаємо сумнівним «однаковість» бажання або свідомого допущення у людини, яка прийняла рішення про вчинення злочину самостійно, та у людини, щодо якої застосовувалися погроза або примус. Звичайно, психологічно будь-яка особа у різних життєвих ситуаціях має робити свій власний вибір поведінки, але видається, що при умовлянні або підкупі суб'єктивні ознаки співучасті більшою мірою відповідають сучасній доктрині кримінального права України.

Література:

1. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970-1980. – Т. 6. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrlit.org/slovnyk/slovnyk_.
2. Кваліфікація злочинів: Навч. посіб. / За ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – К.: Істина, 2010. – 430 с.